

تفصیلی و توانمندسازی، در حال انجام هستند اما این طرح‌ها برای یک مسئله ایجاد شده در حال اجرا هستند و بخشی از نظام اسکان و مسائل شهری کشور به این موضوعات اختصاص یافته است و ما در این زمینه در حال چاره‌جویی هستیم ولی اساساً ارتباطی که باید بین سطوح مختلف طرح‌ها باشد مهم است.

◆ نهاد‌های موجود، در توسعه روستاها و تثبیت جمعیت چقدر در این زمینه موفق بودند؟

◆ در حال حاضر هیچ نهادی که متولی مسئله مهاجرت باشد در کشور نداریم لذا اینکه تعدد دستگاه‌های مدیریتی و تداخل وظایف آن‌ها موجب موازی کاری و ناکارآمدی می‌شود، اجتناب‌ناپذیر است؛ این مسائل بین بخشی است، نهادهایی که در حوزه توسعه روستایی و تثبیت جمعیتی آن کار می‌کنند هم از موازی کاری و تداخل وظایف محوله مستثنی نیستند و این مسئله خیلی روی حوزه مدیریت روستایی تأثیر می‌گذارد و باید به سمت یکپارچگی در توسعه روستایی برویم.

◆ آیا صرف ارائه خدمات در روستاها مثل آسفالت کردن، آب و برق و گاز و تلفن، سبب پیشگیری از مهاجرت خواهد شد؟

◆ اینکه ما تصور کنیم صرفاً اقدامات کالبدی و توسعه خدمات پایه می‌تواند جلوی مهاجرت را بگیرد و مسائل مربوط به آن را حل کند، این طور نیست؛ علاوه بر خدمات کالبدی به یکسری خدمات اشتغالی هم برای حل آن نیاز داریم چرا که صرف ارائه خدمات و امکانات رفاهی ممکن است نتیجه معکوسی هم داشته باشد و بار شد آگاهی زمینه مهاجرت را بیشتر کند. هر چند در برخی موارد مانند انتقال محصولات کشاورزی و کاهش هزینه‌ها در این زمینه خیلی کمک می‌کند ولی این طور نیست که روستاییان مهاجرت نکنند، مسائل اجتماعی و رفاه اجتماعی در بحث روستایی از مسائل اصلی در حوزه مهاجرت است و توسعه خدمات زیر بنایی مانند راه آسفالت، آب‌لوله کشی، گاز، مدرسه و درمانگاه نمی‌تواند در جلوگیری از مهاجرت روستاییان خیلی مؤثر باشد.

◆ به عنوان متولی حاشیه شهر و سکونتگاه‌های غیررسمی چقدر سراغ پیشگیری از مبدأ یعنی کاهش مهاجرت‌ها رفته‌اید؟

◆ ما قبلاً تجربه‌ای در کشور در اوایل دهه ۸۰ تحت عنوان توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی داشتیم که ظرف این سال‌ها این تجربه اجرایی شده و مسائل مثبتی هم در پی داشته است، از جمله اینکه یک ستاد ملی هماهنگی برای هماهنگی تعاملات و هم‌افزایی دستگاه‌ها در سطح شهرستانی، شهری، استانی و ملی ایجاد کرده است؛ شهرپورماه سال گذشته سندی با توجه به تجارب گذشته با عنوان سند بازآفرینی شهری، در آن تصویب و در مهرماه ابلاغ شد، در چارچوب این سند ساختار ستاد ملی تقویت می‌شود و عرصه بافت‌های فرسوده، بافت‌های میانی و تاریخی و روستاهایی که در محدوده شهری هستند تحت پوشش قرار می‌گیرد؛ من فکر می‌کنم این یک تمرین خوب برای مدیریت یکپارچه هماهنگ در سطح کشور است، کلیه دستگاه‌های مرتبط با توسعه شهری و روستایی هم در این ستاد عضو هستند، هدف عمده این ستاد ایجاد تعاملات و جلوگیری از موازی کاری و مداخله بین دستگاه‌های مرتبط در این زمینه است.

این ساختار مدیریتی در سطح کشور می‌تواند کارساز باشد و یک مدیریت هماهنگ در راستای توسعه روستایی و شهری ایجاد کند چرا که کلیه دستگاه‌های مرتبط عضو هستند و در زمینه توسعه هم‌ردیف بوده و هم وظیفه قانونی دارند؛ در چارچوب تدوین برنامه‌های مشترک می‌توان همه ابعاد این مسئله را از لحاظ سلامت، آموزش، بهداشت، امنیت و درآمد و همچنین نهادسازی محلی را با توجه به اهداف سند بازآفرینی شهری داشته باشد.

شده است مهاجرت تنها گزینه برای فرار افراد از وضعیت موجود باشد، نباید صرفاً از مهاجرت جلوگیری کرد بلکه باید به شکل اسکان و ساخت‌وسازهای خودانگیخته و بی‌نظم سروسامان داد و این موضوع را مدیریت کنیم.

باید در بحث توسعه روستایی، به توزیع امکانات و خدمات، نظام اشتغال و ارتقای کیفیت زندگی روستایی توجه شود ولی باز هم این موارد لزوماً نمی‌تواند کارساز باشد و جلوی مهاجرت را بگیرد چرا که باید توسعه با رویکرد سرزمینی اتفاق بیفتد.

◆ یکی از راه‌حل‌های مسئولان برای توسعه متوازن، اجرای برنامه‌ها بر اساس طرح آمایش است، به نظر شما این طرح که بعد از مدت‌ها تازه به مرحله تصویب رسیده و با این حال باز هم به سرانجام رسیدنش بلا تکلیف است، چقدر می‌تواند مانع مهاجرت از مبدأ شود؟

◆ نگاه آمایشی به توسعه، جزو الزامات برنامه‌ریزی توسعه است اما در اجرای طرح آمایش این سؤال مطرح می‌شود که آیا طرح آمایش سرزمینی می‌تواند یک نسخه زود هنگام برای حل این مسئله در دستور کار قرار دهد؟ این مسئله نشان می‌دهد اینکه ما فقط به طرح آمایش سرزمین که راهکارهای کلی و موضعی دارد، برای توسعه متوازن دل ببندیم، کارساز نیست. از طرفی خصلت طرح آمایش، این است که خیلی زود هنگام نیست ولی در قالب توزیع متوازن ثروت در جامعه در طولانی مدت آثار مثبتی دارد که سبب توزیع متعادل جمعیت، خدمت، ثروت، فعالیت و اشتغال می‌شود و می‌تواند تا حدودی از مهاجرت از مبدأ جلوگیری کند اما نمی‌تواند یک طرح زود هنگام باشد چرا که نوع پوشش طرح آمایش و نوع رویکرد آن به توسعه در کوتاه مدت، حل نمی‌شود ولی اگر اجرا شود در این زمینه تأثیرگذار است.

◆ ما طرح‌های پایین دستی دیگر هم داریم که می‌تواند در مقیاس کوچک‌تر توسعه متوازن را داشته باشد؛ چرا چنین طرح‌هایی مثل مجموعه شهری و ناحیه‌ای انجام نشد و در صورت اجرا چقدر می‌تواند جلوی مهاجرت از مبدأ را بگیرد؟

◆ طرح‌های پایین دستی مانند طرح ناحیه‌ای، منطقه‌ای، مجموعه شهری،

صرفاً اقدامات
کالبدی و توسعه
خدمات پایه
نمی‌تواند جلوی
مهاجرت را بگیرد،
علاوه بر خدمات
کالبدی به یکسری
خدمات اشتغالی
هم برای حل آن
نیاز داریم چرا که
صرف ارائه خدمات
ممکن است
نتیجه معکوسی
هم داشته باشد
و بار شد آگاهی
زمینه مهاجرت
را بیشتر کند